

SKOLETRIVSEL

SKOLETRIVSEL I DE UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Et blik på elever med en lav
skoletrivsel

TRIVSELSPARAMETRE

SKOLETRIVSEL I DE UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Et blik på elever med en lav skoletrivsel: Registeranalyse, litteraturperspektiver og eksempler fra det boligsociale trivselsarbejde

Jonas Følsgaard Grønvad

Eike Romann Gilling

ISBN-978-87-92798-42-8

SEPTEMBER 2024

© 2024 Center for Boligsocial Udvikling

Center for Boligsocial Udvikling

Sadelmagerporten 4

2650 Hvidovre

Tlf. 25 60 78 28

E-mail: info@cfbu.dk

www.cfbu.dk

Fotos: Kristian Brasen

Layout: Cecilie Næsby Friis & Anne Sofie Rasmussen

Udgivelsen kan frit hentes på www.cfbu.dk

CFBUs udgivelser kan frit citeres med tydelig kildegengivelse

CENTER FOR
**BOLIGSOCIAL
UDVIKLING**

Center for Boligsocial Udvikling er en selvejende institution under Social-, Bolig- og Ældreministeriet. Centrets overordnede formål er at undersøge effekten af sociale indsatser i udsatte boligområder, at indsamle erfaringer fra nationale og internationale boligsociale indsatser og at yde kvalificeret rådgivning og processtøtte til centrale aktører indenfor det boligsociale område.

INDHOLD

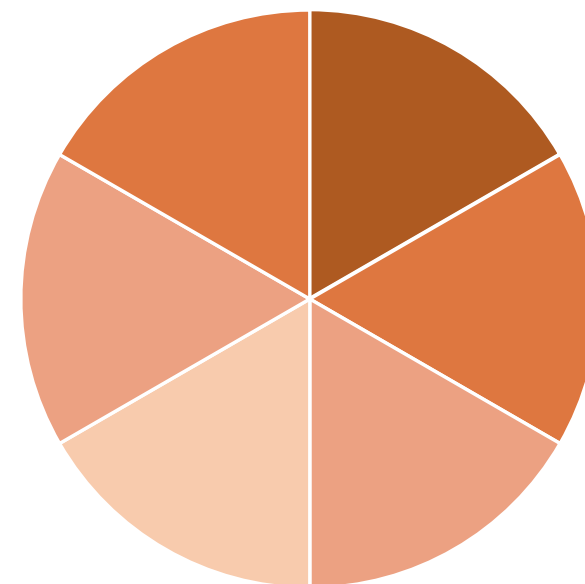
Skolemistrivsel er et komplekst fænomen, der kan være vanskeligt både at måle på, tale om og intervere i. Mistrivsel handler om komplekse udfordringer knyttet til blandt andet ensomhed, mobning og skoleglæde. Noget af det, som desuden kan få betydning, er børns tidlige negative erfaringer, deres relationer til kammerater og lærere samt deres oplevelse af at lykkes både fagligt og socialt. Mange af disse forhold overskrider skolen i både tid og rum, da trivsel i skolerne også påvirkes af, hvad der foregår for eksempel i hjemmet og i fritidslivet.

I denne rapport ser vi nærmere på skoletrivsel for børn i udsatte boligområder. Vi tager udgangspunkt i de nationale trivselsmålinger, som er en årlig national spørgeskemaundersøgelse, som udsendes til alle folkeskoleelever. Trivselsmålingerne har til formål at undersøge, hvordan eleverne selv oplever trivsel og dele af undervisningsmiljøet i skolen. Vi dykker her ned i seks forskellige forhold – her omtalt som trivselsparametre – som samles under én enkelt indikator for lav skoletrivsel. Indikatoren giver os et mål for, hvor mange børn som er i risiko for at mistrives i skolen.

Flere undersøgelser peger på, at mistrivsel er stigende blandt børn og unge. Med denne analyse undersøger vi, om trivsel også er en særlig udfordring i de udsatte boligområder. Ved at fokusere på lav trivsel i skolen kan undersøgelsen bidrage til at vise, at børns velfærd og trivsel ikke kun handler om individuelle faktorer eller forhold i hjemmet, men i høj grad også formes af skolens rammer og miljø.

Ud over en analyse af, hvor udbredt problemet med lav skoletrivsel er i udsatte boligområder, gennemgår denne rapport også de enkelte trivselsparametre. Analyserne vil her blive suppleret med nedslag fra litteraturen på området for at give et mere nuanceret indblik i, hvordan mistrivsel kan forstås i skolen. Endelig vil vi undervejs præsentere udvalgte eksempler på gode erfaringer med, hvordan der i udsatte boligområder allerede arbejdes med skoletrivsel igennem forskelligrettede boligsociale indsatser.

Rapporten henvender sig til alle, der gerne vil blive klogere på skoletrivsel i de udsatte boligområder, men er særlig relevant for de boligsociale og kommunale medarbejdere og ledere, som arbejder med indsatser i og omkring skolen.

[Figur, der illustrerer de seks parameter som dele af den samlede indikator for lav trivsel, og som visuelt guider læsningen igennem resten af notatet]

God læselyst!

RESUME

I denne rapport ser vi nærmere på skoletrivsel i folkeskolen med særligt fokus på børn i de udsatte boligområder. I Danmark trives de fleste børn heldigvis i folkeskolen, men som denne rapport viser, er der stadigvæk en relativ stor andel af børn, som er i risiko for mistrivsel i skolen. Med udgangspunkt i en indikator for lav skoletrivsel viser denne undersøgelse, at:

- ◇ Andelen af skoleelever i 4.-9. klasse med en lav skoletrivsel har været stigende i den danske folkeskole. Den negative tendens finder vi både i de udsatte boligområder og hele landet.
- ◇ Flere elever i 4.-9. klasse, som er bosat i et udsat boligområde, har en lav skoletrivsel (19 %) sammenlignet med hele landet (15,5 %).
- ◇ Der er store geografiske forskelle i andelen af elever i 4.-9. klasse med en lav skoletrivsel. Det gælder både, når vi ser på tværs af kommunerne og i de udsatte boligområder.
- ◇ Børn med få socioøkonomiske ressourcer oplever i højere grad en lav skoletrivsel. Det gælder både, når vi ser på børn i familier med få uddannelsesressourcer og børn fra lavindkomstfamilier. Forskellene er dog mindre tydelige i de udsatte boligområder sammenlignet med resten af landet. I de udsatte områder er den lavere skoletrivsel mere jævnt fordelt på tværs af socioøkonomiske grupper.
- ◇ Det, der driver den lavere skoletrivsel blandt elever i udsatte områder, er især, at færre er glade for deres skole sammenlignet med elever andre steder i landet. Der er også flere, som oplever at være udsat for mobning, og flere – især blandt etnisk danske elever - der ikke oplever at kunne klare det, de sætter sig for i skolen

En række nedslag i litteraturen om skoletrivsel er med til at understrege, at mistrivsel i skolen har en social slagside, som i højere grad rammer børn, der står i en udsat position uden for skolen. Børn, som vokser op i familier med sociale eller økonomiske udfordringer, oplever i højere grad at have det svært i skolen. Det gælder, uanset om man ser på forhold som ensomhed, mobning, skoleglæde eller den faglige trivsel. Litteraturen viser desuden, at børns mistrivsel i skolen vanskeligt lader sig isolere til en enkelt udslagsgivende faktor i skole eller hjem. Når man arbejder med skoletrivsel, er det derfor vigtigt at være opmærksom på:

- ◇ At mistrivsel i skolen kan komme til udtryk på mange forskellige måder og have vidt forskellige årsager. Det er vigtigt med et helhedsorienteret fokus og en løbende opmærksomhed rettet imod udfordringer og problemer, som kan gå på tværs af børns hverdagsliv.
- ◇ At mistrivsel i skolen mange gange starter tidligt og risikerer at følge børn igennem hele deres skoleliv og videre frem. Derfor er det vigtigt at sætte ind tidligt, for eksempel ved skolestart og andre særligt kritiske perioder i børn og unges liv. Det handler om at holde øje med tidlige tegn og inddrage børnenes eget perspektiv.
- ◇ At mistrivsel i skolen ikke kun handler om børnenes og familiernes ressourcer og handlemuligheder, men også knytter sig til selve skolemiljøet og ressourcerne på skolerne, som er med til at sætte rammerne for de sociale fællesskaber, skole-hjemsamarbejdet samt den støtte, man kan tilbyde skolebørn, der har det svært.

BOLIGSOCIALE POTENTIALER I ARBEJDET MED SKOLETRIVSEL

I rapporten gives der konkrete eksempler på, hvordan man boligsocialt kan arbejde med børns skoletrivsel. Af eksemplerne fremgår det, at det boligsociale arbejde er i stand til at have et helhedsorienteret blik på børnene og familierne ved at se på tværs af skole, hjem og fritidsliv. I indsatserne er der et fokus på at opbygge en tillidsbaseret relation til familierne og børnene, som ofte kommer til at handle om mere end skolearbejde.

◊ Et særligt potentiale i det boligsociale arbejde er muligheden for at følge barnet og familierne over længere tid – også på tværs af de institutionelle overgange i børnenes liv. De boligsociale indsatser har for eksempel mulighed for at arbejde med sammenhængende indsatser i overgangen fra daginstitution til folkeskole, hvor der naturligt sker en stor omvæltning i børnene og familiernes liv og støttefunktioner. Det kan dog også være indsatser målrettet udskolingen, hvor trivselsudfordringerne ofte er mere udtalte og indsatserne mere sparsomme.

◊ Et særligt potentiale i det boligsociale arbejde er muligheden for ikke kun at arbejde med familierne og børnene, men også søge at opbygge aktive samarbejder med de fagprofessionelle på skolerne. Det boligsociale arbejde kan handle om at være en støtte for forældrene og børnene, men kan også handle om at udvide skolens forståelse for familiernes og børnenes situation og liv uden for skolen. Her kan de boligsociale have en særlig vigtig brobyggende funktion.

HVORDAN DEFINERER VI ET UDSAT BOLIGOMRÅDE?

Et udsat boligområde defineres her som de almene boligområder, der er omfattet af en boligsocial helhedsplan, der arbejder med områdets særlige sociale, økonomiske og fysiske problemer. Helhedsplanerne omfatter i alt godt 200.000 beboere fordelt på 451 almene boligafdelinger i 36 forskellige kommuner.

HVORDAN MÅLES LAV SKOLETRIVSEL?

I denne rapport måles lav skoletrivsel ud fra en indikator udviklet af Børne- og Undervisningsministeriet i samarbejde med fageksperter på området. Indikatoren består af ni udvalgte spørgsmål fra de nationale trivselsmålinger, som ser nærmere på forskellige mistrivselsproblematikker i skolen.

Skoleglæde

◊ *Er du glad for din skole?*

Fysiske og tidlige tegn

◊ *Hvor tit har du ondt i maven?*

Mobning

◊ *Er du blevet mobbet i dette skoleår?*

◊ *Er du bange for at blive til grin i skolen?*

Ensomhed

◊ *Føler du dig ensom?*

Tro på egne evner og oplevelsen af at lykkes

◊ *Hvor tit kan du klare det, du sætter dig for?*

◊ *Lykkes det for dig at lære dét, du gerne vil, i skolen?*

De sociale fællesskaber

◊ *Jeg kan godt lide pauserne i skolen.*

◊ *De fleste af eleverne i min klasse er venlige og hjælpsomme.*

For at beregne omfanget af lav skoletrivsel, ud fra Børne- og Undervisningsministeriets tilgang, omkodes elevernes svar til enten et bekymrende eller et ikke bekymrende svar. Et bekymrende svar på et spørgsmål udtrykker en så lav tilfredshed, en så negativ vurdering eller lav tro på sig selv, at det kan ses som et udtryk for mistrivsel. Enkelte bekymrende svar fra en elev kan skyldes tilfældige udsving, mens flere bekymrende svar på tværs af spørgsmålene kan indikere en mere grundlæggende mistrivsel. For at få et solidt mål for omfanget af lav skoletrivsel er det først ved en score på tre eller flere bekymrende svar fra samme elev, at eleven regnes for at have lav skoletrivsel.

HVAD ER VIGTIGT AT VIDE?

De nationale trivselsmålinger har fokus på skoletrivsel, altså hvordan de elever, der besvarer trivselsmålingerne, trives i skolen. Der kan derfor være forskel imellem trivselsmålingerne og andre undersøgelser, der ser på børn og unges trivsel og velfærd. Lav skoletrivsel beregnes kun for elever i 4.-9 klasse. Det skal desuden understreges, at spørgeskemaerne i de nationale trivselsmålinger ikke indeholder et stort nok antal spørgsmål til at kunne sige noget præcist om den enkelte elevs trivsel, eller hvor mange der faktisk mistrives i skolen. Målingen er udelukkende udviklet til statistiske formål og kan sige noget om omfanget af elever i risiko for mistrivsel.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet 2023

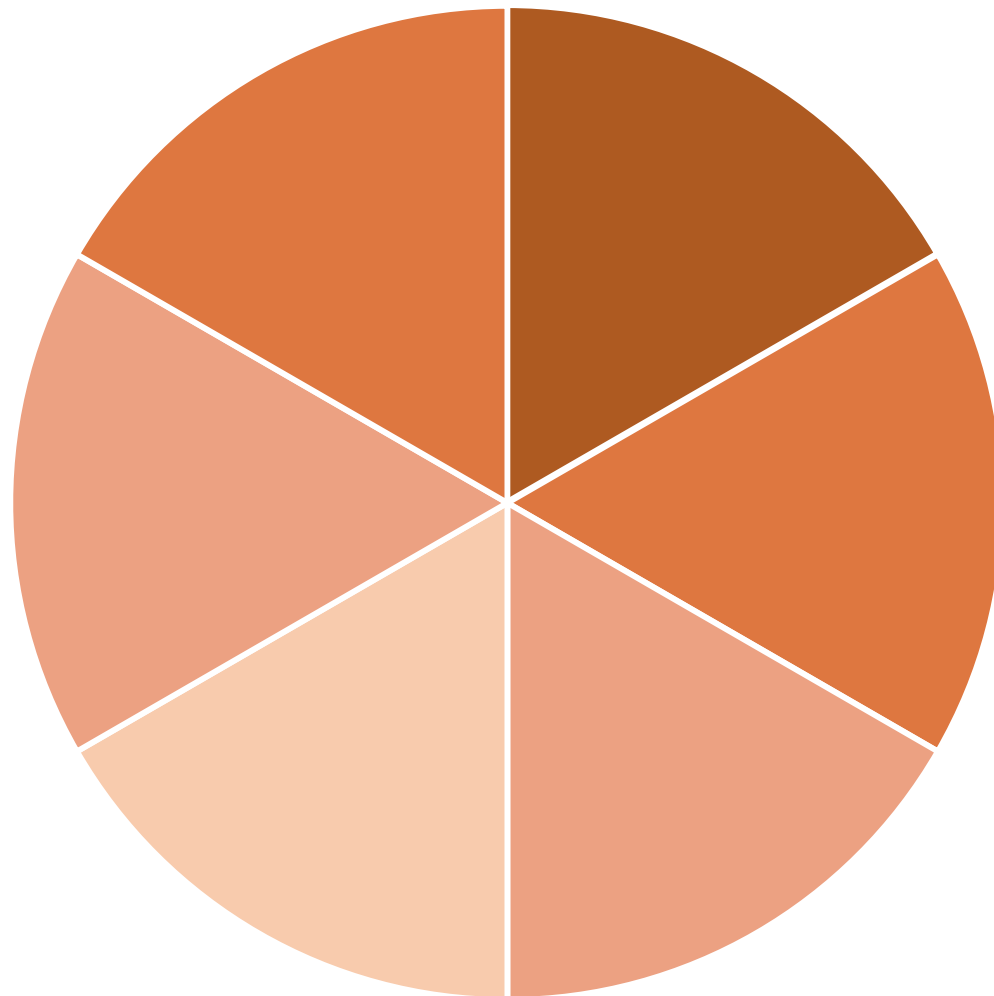

Den samlede indikator på LAV SKOLETRIVSEL

De enkelte trivselsmål, som er beskrevet senere i denne rapport, anvendes i en samlet indikator til at beskrive elever i risiko for lav skoletrivsel. Lav skoletrivsel defineres som elever med mindst tre bekymrende svar på tværs af de ni udvalgte spørgsmål i trivselsmålingen. Indikatoren giver et billede af, hvordan det står til med skoletrivsel over tid, og hvor store forskelle der er imellem de udsatte boligområder og hele landet. Derudover er det muligt at vise, om der er særlige elevgrupper, som i højere grad oplever en lav skoletrivsel.

FLERE BØRN I DE UDSATTE BOLIGOMRÅDER HAR LAV SKOLETRIVSEL

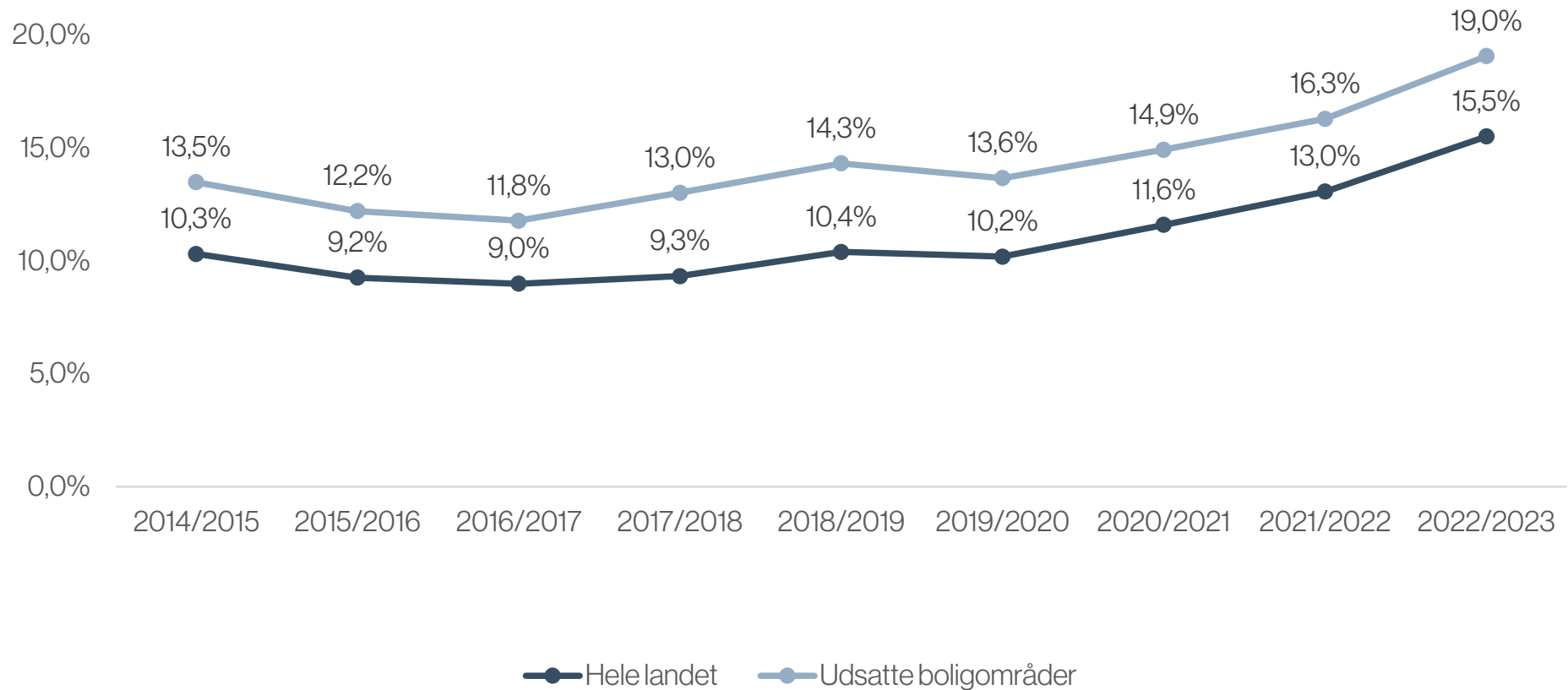
Ser vi på udviklingen i andelen af elever med en lav skoletrivsel for skoleårene 2014/2015 og frem til 2022/2023, er der kommet markant flere elever, som oplever en lav skoletrivsel i folkeskolen. Stigningen i omfanget af lav skoletrivsel er sket for både de udsatte boligområder og hele landet. For børn i de udsatte boligområder har 19 % en lav skoletrivsel, mens det gælder for omkring 15,5 % i hele landet for skoleåret 2022/2023. Udviklingen viser, at børn i udsatte boligområder i højere grad oplever trivselsproblemer i skolen.

[Figur, der illustrerer de seks parameter som dele af den samlede indikator for lav trivsel]

FIGUR 1.

Udviklingen i andelen af elever med en lav skoletrivsel

Antal besvarelser: 2.477.371, heraf 113.873 for elever i de udsatte boligområder.

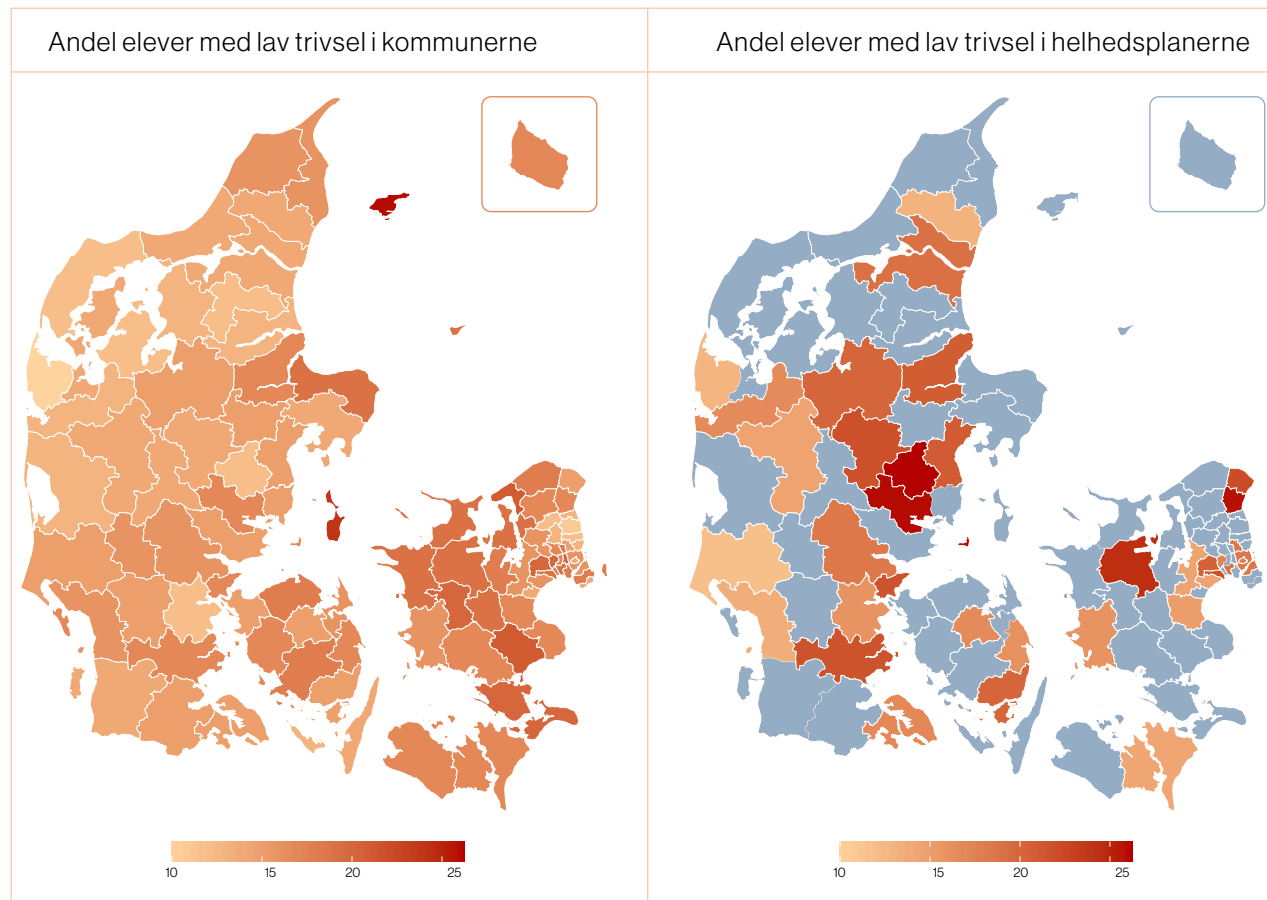
Anm.: Skoleåret 2018/2019 er påvirket af en udskydelse af afholdelsen af trivselsmålingen i folkeskolen, og resultaterne for dette skoleår bør derfor tolkes med større forsigtighed. Opgjort for alle folkeskoleelever i 4.-9. klasse. For hvert skoleår er angivet procentdelen af elever, som har mindst tre "bekymrende svar", som indgår i indikatoren for lav elevtrivsel. Procentdelen er beregnet ud af alle de elever, som besvarede den nationale trivselsmåling i det pågældende år.

TRIVSELSFORSKELLE PÅ TVÆRS AF KOMMUNER OG DE UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Ser vi nærmere på andelen af elever med lav skoletrivsel på tværs af landets kommuner, finder vi store forskelle. I nogle kommuner er det blot 10 % af skoleeleverne, der oplever at have en lav trivsel på skolerne, mens der i andre kommuner er dobbelt så mange elever med en lav skoletrivsel med andele på over 20 %. Den samme tendens gør sig gældende for elever bosat i et udsat boligområde. Her når andelen af elever med en lav trivsel flere steder op på over 26 %, hvilket svarer til hver fjerde skoleelev. Tallene er med til at understrege, at lokale forhold kan have stor betydning for elevers oplevede trivsel i skolen. Derudover viser analysen, at en lav skoletrivsel for børn i udsatte boligområder ikke nødvendigvis er drevet af en generel lav skoletrivsel i den pågældende kommune. Dette er med til at vise, at der også kan være store forskelle internt i kommunerne på tværs af boligområder eller skolerne, som andre undersøgelser også viser (Se Søndergaard, Thomsen & Witt 2021).

FIGUR 2.

Elever med lav skoletrivsel fordelt på landets kommuner og udsatte boligområder i % (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar. Procentdelen er beregnet ud af alle de elever, som besvarede den nationale trivselsmåling i de enkelte kommuner og udsatte boligområder med en helhedsplan.

MISTRIVSEL I SKOLEN RAMMER SOCIALT SKÆVT

Flere undersøgelser peger på, at trivselsudfordringer i skolen har en social slagside og oftere rammer børn i allerede udsatte positioner (Madsen et al. 2022, Christensen et al. 2022). I boligområder, der har en boligsocial helhedsplan, er andelen af børn, som vokser op i familier i udsatte position, højere end i befolkningen generelt (Christensen et al., 2022).

På landsplan tegner der sig et klart billede af, at mistrivsel i skolen i højere grad rammer børn, som står i en mere udsat position uden for skolen. Børn, som vokser op i familier med en begrænset indkomst, oplever i højere grad lav skoletrivsel. Det samme gør sig gældende for børn fra familier med begrænsede uddannelsesressourcer. Som det fremgår af figurerne nedenfor, er andelen af elever, som oplever en lav skoletrivsel, størst for elever med forældre, der har grundskole som højeste uddannelse – mens elever med højtuddannede forældre i mindre grad oplever lav trivsel i skolen.

Ser vi derimod på de udsatte boligområder, tegner der sig et mindre klart billede. Her er andelen af elever med en lav trivsel mere jævnt fordelt. Som det fremgår af figur 3, er andelen af elever med en lav trivsel den samme for elever med forskellige økonomiske ressourcer, ligesom forældres

uddannelsesniveau heller ikke skaber nogen klare forskelle. Dette er med til at vise, at der er mange forskellige faktorer, som kan spille ind i forhold til børns trivsel i skolen, og som vanskeligt lader sig isolere til forhold i hjemmet alene. Elever i udsatte boligområder står generelt over for flere udfordringer, der påvirker deres trivsel negativt. Det kan handle om generelle sociale udfordringer i boligområderne og i skolerne, ligesom en generel mangel på ressourcer i både skoler og lokalsamfund kan spille en rolle for trivslen.

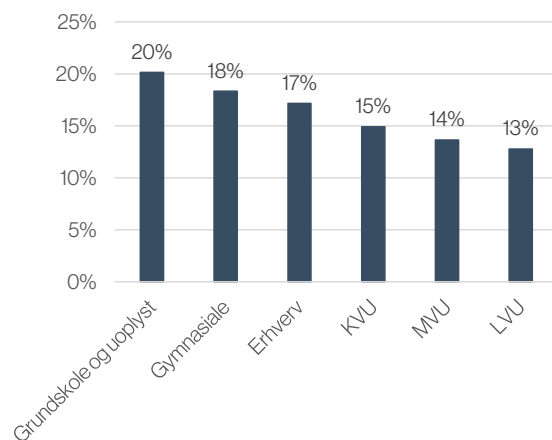

FIGUR 3.

Elever med lav skoletrivsel fordelt på forældres uddannelsesniveau og på familier med lavindkomst for hele landet og de udsatte boligområder (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

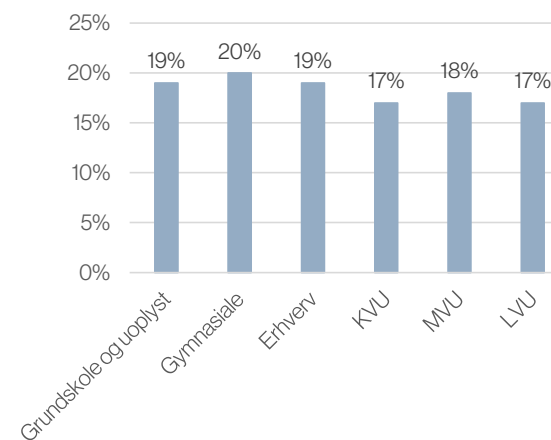
Lav skoletrivsel fordelt på forældreuddannelse – hele landet

Antal besvarelser: 259.791. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

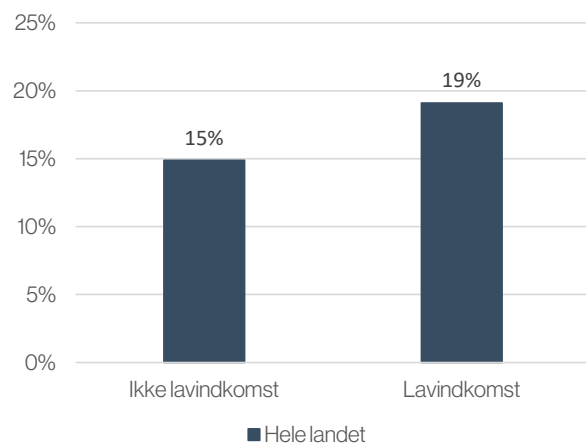
Lav skoletrivsel fordelt på forældreuddannelse - udsatte boligområder

Antal besvarelser: 11.948. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

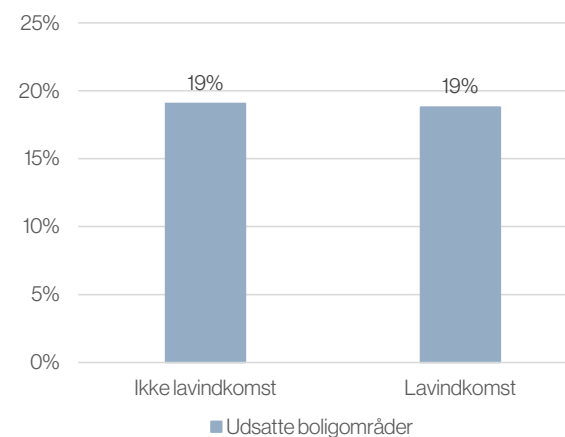
Lav skoletrivsel fordelt på forældres indkomst – hele landet

Antal besvarelser: 263.010. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

Lav skoletrivsel fordelt på forældres indkomst – udsatte boligområder

Antal besvarelser: 11.875. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

BAGGRUNDSKARAKTERISTIKA FOR ELEVER MED EN LAV SKOLETRIVSEL

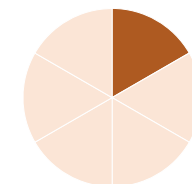
Nedenstående tabel viser, at piger i højere grad end drenge oplever lav skoletrivsel. Dette mønster ses både på landsplan og i udsatte boligområder. Tallene viser også, at der på landsplan blandt indvandrere og efterkommere generelt er en lidt højere andel, der oplever lav skoletrivsel sammenlignet med etnisk danske elever. I de udsatte boligområder er andelen af elever med lav trivsel næsten ens på tværs af etnicitet. Dog er der blandt etnisk danske elever i disse områder en markant højere andel, der oplever lav trivsel sammenlignet med hele landet.

I den næste del af rapporten dykker vi ned i specifikke trivselsparametre og perspektiverer resultaterne gennem relevant litteratur om skoletrivsel. Dette kan bidrage til en bedre forståelse af de forskelle, som vi ser på tværs af forskellige elevgrupper.

Andel af elever med en lav trivsel fordelt på køn og etnicitet (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

	Hele landet	Udsatte boligområder
Køn		
Dreng	11 %	14 %
Pige	20 %	24 %
Etnicitet		
Etnisk dansk	15 %	21 %
Indvandrere	19 %	20 %
Efterkommere	17 %	17 %

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

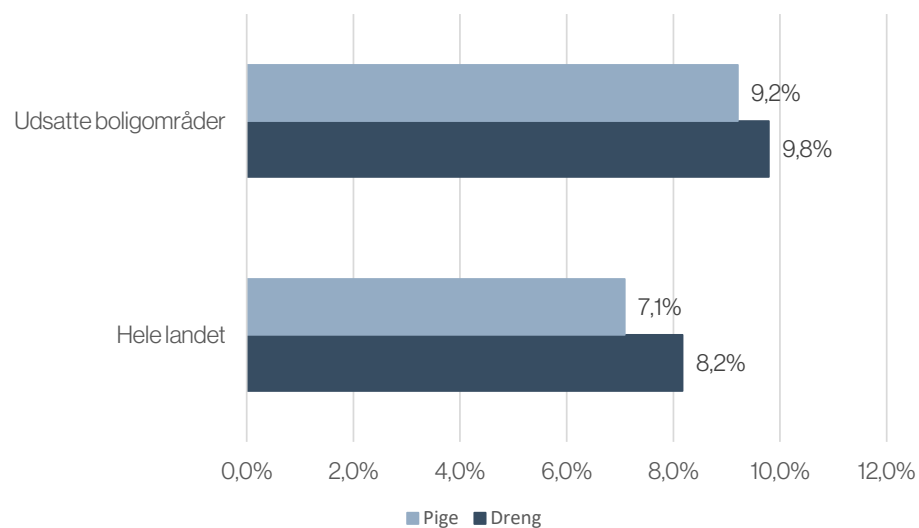
1. trivselsparameter

SKOLEGLÆDE

Den generelle livstilfredshed er ofte en vigtig indikator for trivsel, som i de nationale trivselsmålinger indfanges igennem spørgsmålet: *"Er du glad for din skole?"* Et bekymrende svar dækker over de elever, som sjældent eller aldrig er glade for skolen. Tallene viser, at der er flere i de udsatte områder, som giver et bekymrende svar på spørgsmålet, dvs. de svarer, at de sjældent eller aldrig er glade for deres skole. Derudover er det særligt drengene, som i mindre omfang er glade for deres skole.

FIGUR 4.

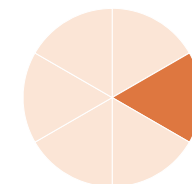
Andel, der svarer "Sjældent" eller "Aldrig" på spørgsmålet: "Er du glad for din skole?" fordelt på køn (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

MISTRIVSEL PÅ TVÆRS AF BØRNS LIVSARENAER

I litteraturen fremhæves det, at trivselsudfordringer ofte går på tværs af børns hverdagsliv. En større panelundersøgelse foretaget af Vive finder, at særligt de lidt ældre unge fra 15 til 19 år oplever en stigende mistrivsel, hvor især pigerne mistrives. Undersøgelsen finder også, at opvækstvilkår har betydning for trivslen, hvor alvorlige belastninger i familiemiljøet giver en markant forhøjet risiko for at have psykiske mistrivselsproblemer senere i ungdomslivet (Ottesen et al. 2021). Et lignende billede tegnes i Skolebørnsundersøgelsen for elever i 5., 7. og 9. klasse. Undersøgelsen finder en statistisk sammenhæng imellem en generel lavere livstilfredshed blandt børn og unge, som kan opleve en manglende fortro-lighed til deres forældre, som har begrænset samvær med venner, som ikke går til fritidsaktiviteter, eller som oplever koncentrationsbesvær i skolen (Madsen et al. 2022). Undersøgelserne er med til at vise, at børn og unges mistrivsel vanskeligt lader sig isolere til en enkelt udslagsgivende faktor. Når man arbejder med mistrivsel i skolen, er det ofte nødvendigt at have et helhedsorienteret fokus og en løbende opmærksomhed rettet imod udfordringer og problemer, som kan gå på tværs af børns hverdagsliv.

2. trivselsparameter

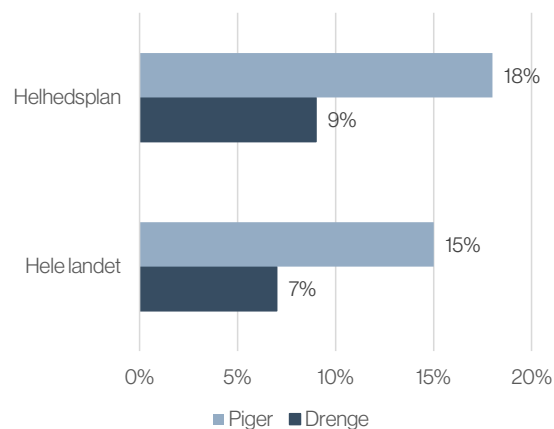
TIDLIGE OG FYSISKE TEGN

I forståelser af skoletrivsel ser man også efter fysiske tegn på mistrivsel, som i de nationale trivselsmålinger søges indfanget med spørgsmålet: *"Hvor tit har du ondt i maven?"* Et bekymrende svar dækker over elever, som tit eller meget tit har ondt i maven. Tallene viser, at flere børn i de udsatte boligområder giver udtryk for at have ondt i maven i skolen end i befolkningen generelt. Mest udtalt er det dog for pigerne på tværs af de udsatte boligområder og hele landet. Næsten dobbelt så mange piger oplever fysiske symptomer som ondt i maven sammenlignet med drengene. De fysiske symptomer er også til stede for elever i indskoling – dog i et begrænset omfang.

FIGUR 5.

Andel, der svarer "Tit" eller "Meget tit" på spørgsmålet: "Hvor tit har du ondt i maven?" fordelt på køn (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

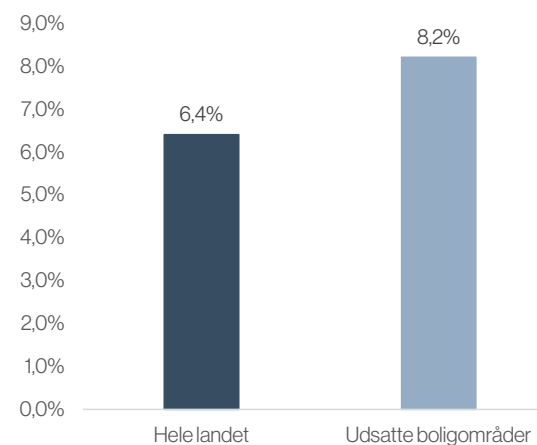
Antal besvarelser: 172.258, heraf 27.387 besvarelser for elever fra de udsatte boligområder.

FIGUR 6.

Indskolingselever, der svarer "Tit" eller "Meget tit" på at have ondt i maven i skolen (skoleåret 2022/2023 for elever i 0.-3. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

MISTRIVSEL OG DE TIDLIGE TEGN

Der kan være mange forskellige grunde til, at børn mistrives, og det er ofte forskelligt, hvordan børn reagerer. Tristhed, vrede, klager over ondt i maven, at trække sig fra kontakt og samvær, konflikter med andre børn, søvn og spiseproblemer, passivitet, rastløshed og manglende energi kan alle være tegn på mistrivsel hos et barn (Børns Vilkår 2021). Mistrivselssproblematikker er ikke altid nemme at få øje på, men kan starte tidligt og følge eleverne igennem hele skolelivet og videre op i uddannelsessystemet. En større registerundersøgelse foretaget af Vive for Børns Vilkår om fravær finder, at mange af de børn, som ender med at have et højt bekymrende skolefravær sent i deres skoleliv, også har haft et mindre, men relativt højt skolefravær tidligt i skolen (Madsen et al. 2022). Børns Vilkår fremhæver derfor vigtigheden i, at man løbende er opmærksom på de tidlige fysiske tegn på mistrivsel, at man sætter ind tidligt i skolen, og at man inddrager børnenes eget perspektiv ved at huske at være nysgerrig, lytte og spørge ind (Børns Vilkår 2021).

OVERGANGSARBEJDE OG SKOLESTART

I den tidlige forebyggelse er der samtidig også et stort fokus på overgangene i børns liv. Særligt overgangen fra børnehave til skole fremhæves i litteraturen som en betydningsfuld periode, hvor børn går fra kendte relationer baseret på frihed og leg til en mere struktureret hverdag med nye deltagelsesrammer. En central problemstilling er her selve arbejdet med at forberede børn til skolelivet, som i dag allerede starter i daginstitutionen, hvor man arbejder med børnenes muligheder for at kunne indgå i skolens mere formelle struktur (Schürer & Møller 2023). Forsker Anja Hvidtfeldt Stanek fremhæver, at det dog ikke altid er muligt at forberede børnene til skole på forhånd. Skolen stiller nogle nye forventninger, som kan være svære at afkode for børnene. Det er vigtigt, at man afsætter ressourcerne og igangsætter indsatser på en sådan måde, at der kan tages hånd om de udfordringer, som børnene naturligt møder i selve overgangen og ved skolestart (Stanek 2023). Det kan for eksempel være opmærksomhed på, at det ikke kun handler om at arbejde med skoleparathed blandt børn og forældre, men også om at arbejde på at skabe en mere børneparat skole ved at tilpasse skolens struktur til de børn, som møder op, og sikre en kontinuitet på tværs af børnehave og skole (ibid., Broström 2016).

BOLIGSOCIALT ARBEJDE MED OVERGANGE VED SKOLESTART

HippHopp Plus og Skolestart er indsatser, som sætter fokus på børns overgange og skolestart. Indsatserne er igangsat af helhedsplanen 'En Fælles Indsats' i Slagelse Kommune og er målrettet familier med børn i daginstitutioner i de udsatte boligområder.

Familieunderstøttende forløb før skolestart

Indsatsen er bygget op omkring et kapacitetsopbyggende forløb for familier med førskolebørn med fokus på leg og læsning. Materialerne, som familierne får tildelt, læner sig op ad den pædagogiske læreplan i børnehaven og forbereder barn og forældre på de faglige krav og forventninger, som møder barnet i skolen. De boligsociale vejledere fortæller følgende om indsatsen.

“ Hver familie får en pose med aktiviteter; en historie om kaninen og flodhesten Hipp og Hopp, og så er det beskrevet, hvordan man skal gøre, og hvad børnene lærer til hver aktivitet. Det vejleder vi ud fra, så når vi mødes med familierne, så er det vejledning i og om, hvordan forældrene tager ansvar og støtter op om børnenes læring og forståelse af, hvordan barnet lærer, hvad skal de lære, og hvordan de selv kan hjælpe.”

En indsats for alle familier i daginstitutionen

Indsatsen adskiller sig fra andre indsatser ved ikke at være målrettet bestemte familier, men er en

indsats for alle familier tilknyttet daginstitutionen. Da familierne kan have forskellige behov, tilrettelægges indsatsen forskelligt alt efter behov.

“ Vi tilbyder at afholde vejledningerne hjemme hos familien og for mange, betyder trygheden og den tætte relation til os, at familierne åbner op, både for deres hjem og for alt hvad deres liv indebærer. Vi snakker om alt – fra hvornår man skal ringe til lægen, hvad skal jeg stille op, hvis mit barn ter sig, hvordan deltager jeg i møder i børnehaven osv.”

Indsatsen kommer naturligt til at handle om mere end blot skoleforberedelse og læsning med børnene. Hvis forældrene for eksempel oplever sproglige udfordringer, skiftes bøgerne ud med videooptagelser, som også deles i en facebook-gruppe. Dette forum på Facebook er også med til at samle forældrene og give dem mulighed for at støtte og hjælpe hinanden igennem fælles caféer og online værktøjer, der styrker samarbejdet mellem forældrene indbyrdes.

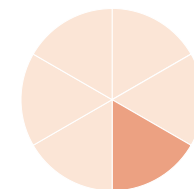
Arbejdet videreføres og fortsætter videre op i skolen

Indsatsens fokus på at lette overgangen fra skole til daginstitution fortsætter, når børnene starter i skole, igennem indsatsen Skolestart, som har en mere brobyggende og understøttende karakter. Vejlederne bliver ved med at stå til rådighed for forældrene, hvis de har behov for støtte eller hjælp med skolestarten. Det kan for eksempel være at hjælpe forældrene

med at forberede eller samle op efter forældremøder, tage med til første skoledag som tryghedsperson eller vise forældrene rundt på skolen. Samtidig får vejlederne ofte en mere brobyggende funktion, der kan hjælpe familierne ud til andre indsatser i boligområdet.

“ Skolestart er ikke et projekt på samme måde som HippHopp Plus. Vi har ikke på samme måde ugentlige vejledninger eller materialer. Her handler det om relationen til familierne, og at de rækker ud til os, samt vores tilstedeværelse i boligområdet. Vi gør noget ud af at være til stede, så de kan se os, i stedet for at de skal ringe til os. Her bruger vi også facebookgruppen for at gøre opmærksom på, at vi stadigvæk er her.”

En evaluering af HippHopp Plus finder tydelige indikationer på, at indsatsen understøtter læring med førskolebørn og bidrager til, at børn og forældre er bedre forberedt til overgangen fra dagtilbud til skole. Indsatsen har en styrke i, at vejlederne kan skrue op og ned i intensitet, så den tilpasses familierne. Særligt fremhæves de boligsociale medarbejders anerkendende og tillidsopbyggende arbejde med familierne (Christensen & Christensen 2024).

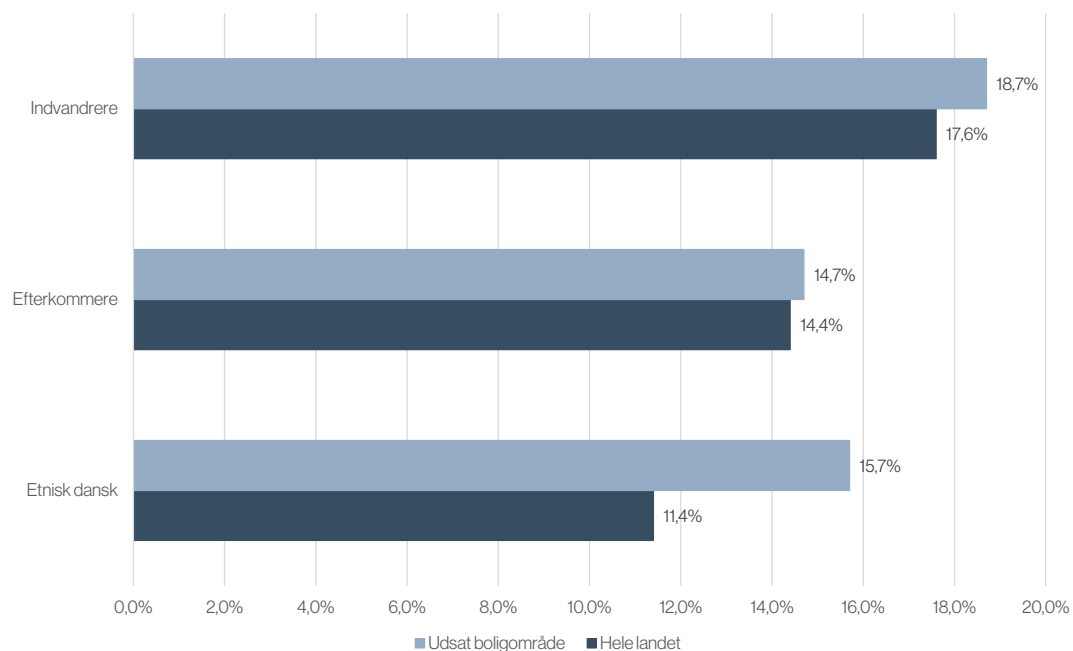
3. trivselsparameter

MOBNING

Mobning defineres ofte som det, at man gentagne gange bliver holdt udenfor, drillet, slået eller generet på en væmmelig måde (Smith 2016). Og det er også denne definition af mobning, vi finder i de nationale trivselsmålinger, som måler mobning igennem spørgsmålet: "Føler du dig mobbet i skolen?" Et bekymrende svar dækker over elever, som nogle gange, tit eller meget tit har oplevet at blive mobbet. Tallene viser, at flere elever i de udsatte boligområder føler sig mobbet. Det gælder i særlig høj grad elever, som er indvandret med deres forældre. Elever med etnisk dansk oprindelse bosat uden for de udsatte boligområder er til gengæld den gruppe, hvor færrest oplever at blive mobbet. Derudover viser tallene, at piger i højere grad end drenge oplever at blive mobbet.

FIGUR 7.

Andel, der svarer "Nogle gange", "Tit" eller "Meget tit" på spørgsmålet: "Føler du dig mobbet i skolen?" fordelt på etnicitet (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

MOBNING OG ETNICITET

Som trivselsmålingerne antyder, kan mobning se forskellig ud for forskellige elevgrupper. En nyere spørgeskema-undersøgelse foretaget af Børns Vilkår og Institut for Menneskerettigheder viser, hvordan særligt minoritetsetniske elever hurtigt kan blive andetgjort og minoriseret på tværs af de arenaer, de deltager i. Undersøgelsen sætter fokus på oplevelser med mobning relateret til etnicitet igennem spørgsmål om hudfarve, nationalitet, religion og kultur. Undersøgelsen finder blandt andet, at mobning relateret til etnicitet er et udbredt fænomen i folkeskolen. Over halvdelen af minoritetsetniske elever har oplevet mobning relateret til etnicitet i løbet af deres skoleliv. Af rapporten fremgår det også, at skoleelever i vidt omfang er tilskuere til mobning relateret til etnicitet. Mere end halvdelen af eleverne i undersøgelsen har således overværet nogen blive mobbet med hudfarve, nationalitet, religion eller kultur i løbet af det seneste skoleår.

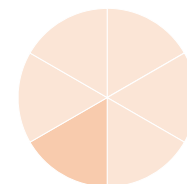
MOBNING BOR I FÆLLESSKABET

I nyere litteratur om mobning er der et stigende fokus på at forstå mobning som en social dynamik, som også bor i fællesskabet. Hvor man tidligere place-rede årsagerne til mobning hos bestemte børn med henvisning til deres personlighed eller familieforhold, forstås mobning nu i højere grad ud fra de uformelle fællesskabsformer og hierarkier i skolen, hvor børn kan blive udstødt og opleve en følelse af ikke længere at høre til (Lund 2021). Mobning skal altså ikke findes i individet og i de personlige egenskaber og karakteristika hos barnet, som bliver mobbet, men derimod i selve gruppedynamikken, som gør, at nogle børn bliver udpeget, udskammet eller holdt udenfor. Det er dermed vigtigt at have et fokus på de mere subtile former for mobning, som kan være svære at få øje på for lærere og fagpersoner omkring børnene (Rabøl Hansen 2018, Slot 2023).

MOBNINGENS KONSEKVENSER

Der er en del forskning om mobning, som tydeligt viser, at det kan have alvorlige konsekvenser at blive udsat for mobning. Ofre for mobning har forhøjet forekomst af smerter, psykiske symptomer, ensomhed, risikoadfærd og mistrivsel. Symptomerne knytter sig ikke kun til selve skolelivet, men fortsætter ind i voksenlivet. Børn udsat for mobning har således en større chance for at opleve psykiske problemer, ensomhed, overvægt, selvskadende adfærd, selvmordstanker, svage sociale relationer, mindre uddannelse, øget risiko for arbejdsløshed, firing og økonomiske problemer senere i livet (Madsen et al. 2022, Børns Vilkår 2023).

4. trivselsparameter

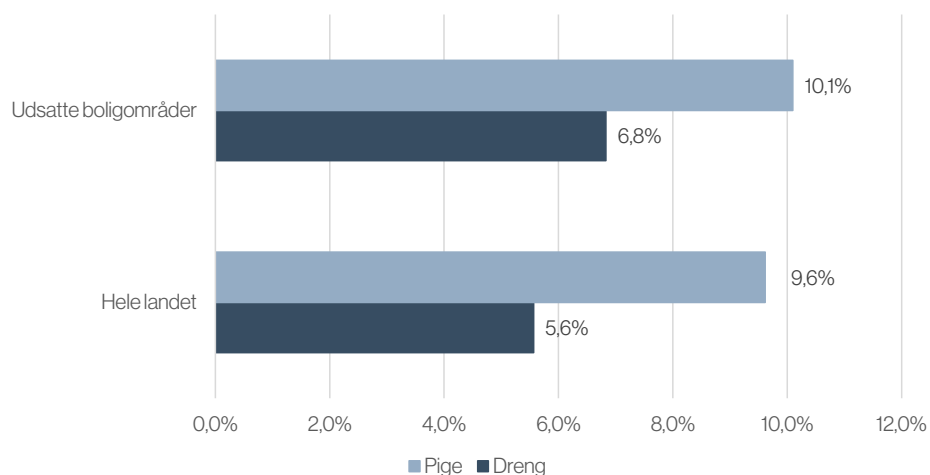
ENSOMHED

En væsentlig problemstilling for børn og unges trivsel i folkeskolen knytter sig til problemer relateret til ensomhed. I de nationale trivselsmålinger måles ensomhed ud fra spørgsmålet: "Føler du dig ensom i skolen?" Et bekymrende svar dækker over elever, som ofte eller meget ofte føler sig ensomme. Tallene viser, at kun lidt flere børn i udsatte boligområder oplever udfordringer med ensomhed end i hele landet. Ensomhed er særligt udtalt blandt pigerne. Særligt oplevelsen af ensomhed er en stigende problemstilling blandt skoleelever. Fra skoleåret 2014/2015 og frem til 2022/2023 er ensomheden i de udsatte boligområder steget fra 6,5 % til 8,4 %. En tilsvarende udvikling gælder for hele landet.

FIGUR 8.

Andel, der svarer "Ofte" eller "Meget ofte" på spørgsmålet: "Føler du dig ensom?" fordelt på køn (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

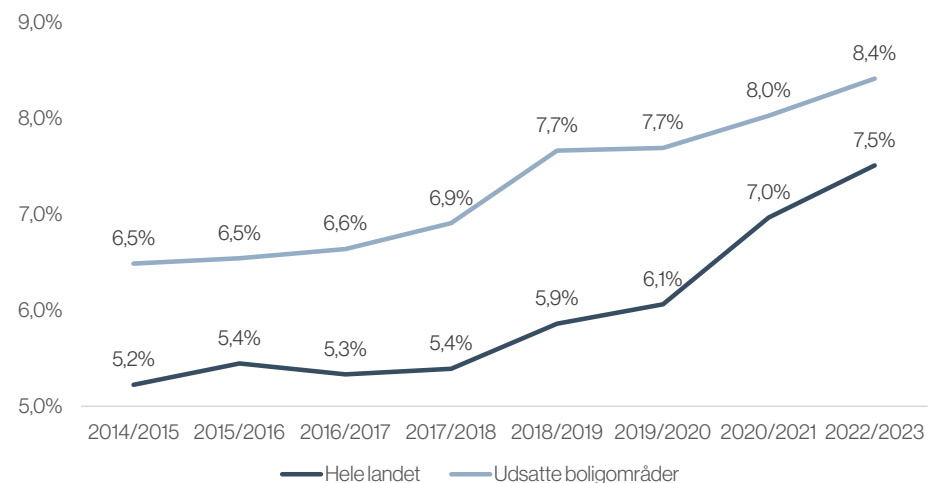
Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

FIGUR 9.

Bekymrende svar på spørgsmålet: "Føler du dig ensom?" for skoleårene 2014/2015 til 2022/2023 (elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 2.477.371, heraf 113.873 for elever fra de udsatte boligområder. Procentdelen er beregnet ud af alle de elever, som besvarede den nationale trivselsmåling i det pågældende år.

ENSOMHED VS. ALENEHED – FAMILIERELATERET VS. VENNERELATERET ENSOMHED

Ensomhed kan opstå, når ens sociale relationer ikke lever op til det behov, man har for social kontakt. Selvom social isolation øger risikoen for ensomhed, kan ensomheden også opstå, når man er sammen med andre (Berger et al. 2023). Man skelner typisk imellem ensomhed og alenehed. Alenehed kan tilvælges som et behov i kortere eller længere tid, hvorimod ensomhed over længere perioder anses som psykisk mistrivsel (Børns Vilkår 2019). En anden central distinktion er familierelateret og vennerelateret ensomhed. En undersøgelse foretaget af Børns Vilkår viser, at børn og unge, som føler sig ensomme, ofte går alene med følelsen og kan have svært ved at tale med andre om det (Børns Vilkår 2021). En vigtig beskyttelsesfaktor for børn og unge, der oplever ensomhed i skolen, er at have en forælder eller en anden voksen, som er opmærksom på deres trivsel, og som de kan tale med om deres ensomhed.

KRITISKE PERIODER

I litteraturen peges der på kritiske perioder i børn og unges liv, som kan være udløsende for oplevelsen af ensomhed. De kritiske perioder kan både knytte sig til oplevelser af udsathed, hvor følelsen af ensomhed betinges og intensiveres af særligt svære opvækstvilkår. Undersøgelser viser, at børn i udsatte positioner i højere grad kan opleve ensomhed. Skilsmisser, anbringelser, familiesygdom, forældretravlhed og socio-økonomiske udfordringer kan alle have betydning for børns risiko for at opleve ensomhed (Ottosen et al. 2022, Lausten et al. 2023). Ensomhed kan dog også knytte sig til en følelse af social eksklusion og udenforskab fra de sociale fællesskaber. Her peges der blandt andet på kritiske øjeblikke relateret til skoleskift, ændringer i gruppedynamikker i klassen eller forholdet til lærere og pædagoger (Vive 2022). Et kvalitativt interviewstudie blandt børn og unge viser, at ensomheden kan have mange forskellige udtryk. Det kan både dække over en følelse af at være usynlig, ikke rigtigt "at være med", at være anderledes og uvigtig. Det kan dække over en følelse af uro og søgen efter et meningsfyldt fællesskab og en følelse af, at man ikke udlever en bestemt forestilling om ungdomslivet. Der peges derfor på, at forebyggende og afhjælpende indsatser bør have fokus på, at oplevelser af ensomhed kan ændre sig over tid og komme til udtryk på forskellige måder i de forskellige arenaer, som de unge færdes i igennem ungdomslivet (Berger et al. 2023).

ENSOMHED SOM KOLLEKTIV PROBLEMSTILLING

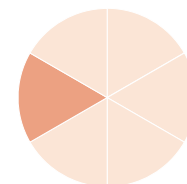
I litteraturen fremhæves det, at ensomhed i høj grad også er en kollektiv problemstilling, som kan knytte sig til fællesskaberne i skolen. Nyere undersøgelser peger blandt andet på gråzonerne imellem mobning og ensomhed i skolen, hvor særligt de ældre elever kan være mere forsigtige med at italesætte sig selv som nogle, der er udsat for mobning (Slot et al. 2023). Forsker Helle Rabøl Hansen fremhæver, at ensomhed bør adresseres som en indsats igennem hele skolen, og at man skal turde udfordre tendensen til, at løsninger på ensomhedsproblemer søges forklaret hos den ensomme selv. Angst for at blive mobbet kan føre til oplevelser af ensomhed hos den enkelte elev, ligesom det at "føle sig udenfor" både kan kategoriseres som skolemobning og skoleensomhed. Hun fremhæver, at der i indskolingen er et fokus på legegrupper og trivsel i klassen, men at dette fokus ofte forsvinder væk i udskolingen, hvor der kan være behov for en særlig opmærksomhed (Hansen og Nielsen 2020).

BOLIGSOCIALT ARBEJDE MED FREMMØDE OG TRIVSELSGRUPPER

I Bysekretariatet i Randers har den boligsociale helhedsplan indsatsen "Fremmøde i skolen", som arbejder med skoletrivsel igennem et tæt projektsamarbejde med Randers Kommune og de lokale skoler. Helhedsplanen arbejder med en række indsatser i og uden for skolen, herunder et tilbud om ugentlige trivselsgrupper på skolen for piger med højt skolefravær.

I Center for Boligsocial Udviklings rapport "*Skolefravær i udsatte boligområder – Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn*" kan du læse mere om arbejdet med trivselsgrupperne. Her fremhæves det blandt andet, at trivselsgrupperne giver pigerne et rum på skolen i skoletiden, hvor de ikke oplever at skulle leve op til bestemte forventninger, ligesom de finder en styrke i ikke at stå alene med deres bekymringer, hvilket kan gøre det nemmere for dem at deltage i den ordinære undervisning (Egaa et al. 2024).

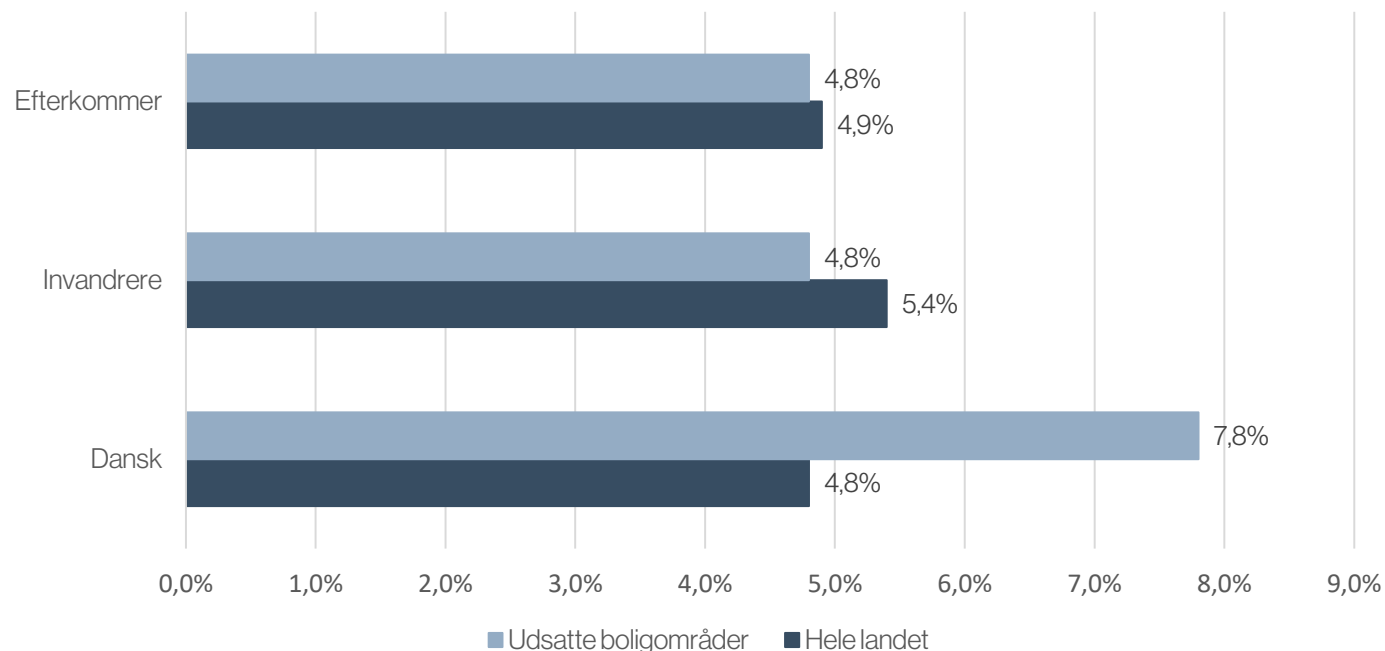
5. trivselsparameter

TRO PÅ EGNE EVNER

Som del af målet for lav trivsel indgår også et spørgsmål om elevens tro på sig selv. Spørgsmålet er en indikator på, om man har oplevet at lykkes i hverdagen. I de nationale trivselsmålinger bliver selvformåen vurderet ud fra spørgsmålene: *"Hvor tit kan du klare det, du sætter dig for?"* og *"Lykkes det for dig at lære dét, du gerne vil, i skolen?"*. Et bekymrende svar dækker over elever, som har svaret sjældent eller aldrig til spørgsmålene. Tallene viser, at børn, som er indvandret til Danmark med deres forældre, i lidt højere grad giver et bekymrende svar, når vi ser på fordelingen for hele landet. Ser vi derimod på de udsatte boligområder, er fordelingen modsat. Her er det i højere grad etnisk danske børn, som oplever ikke at klare det de sætter sig for i skolen.

FIGUR 10.

Andel, der svarer "Sjældent" eller "Aldrig" på spørgsmålet: "Hvor tit kan du klare det, du sætter dig for?" fordelt på etnicitet (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

SOCIAL ULIGHED OG DE ETNISK DANSKE BØRN I UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Det er ikke overraskende, at etnisk danske børn i udsatte boligområder i højere grad kan opleve udfordringer i skolen. En større registerundersøgelse om chanceulighed i de udsatte boligområder viser, at minoritetsetniske børn og unge i de udsatte boligområder ofte klarer sig markant bedre i folkeskolen, når man sammenligner med de etnisk danske børn fra samme boligområder (Christensen et al. 2022). Etnisk danske børnefamilier i udsatte boligområder har derudover ofte en anden udsathedprofil end de minoritetsetniske børn. De står i højere grad over for større udfordringer relateret til misbrug, psykisk sygdom og kriminalitet. Forskning viser, at børn, der vokser op i sådanne familier, har større risiko for negative livsudfald (ibid.). Det er derfor vigtigt, at indsatser i de udsatte boligområder, som arbejder med social udsathed, fokuserer på de bagvedliggende årsager frem for at forbinde social udsathed direkte med for eksempel etnicitet.

SKOLEPRES VOKSER OP IGENNEM SKOLELIVET

I Skolebørnsundersøgelsen bliver der spurgt ind til elevernes oplevelse af pres relateret til skolearbejdet. Undersøgelsen finder, at andelen af elever, som føler sig presset af skolearbejdet, stiger sammen med klassetrin. Særligt blandt pigerne sker der en markant stigning i, hvor mange der føler sig meget eller noget presset af skolearbejdet. I 5. klasse udgør andelen, der føler sig meget eller noget presset af skolearbejde, samlet 25 % blandt pigerne i skolen, mens denne andel er næsten dobbelt så høj i 9. klasse med en andel på 44 % (Madsen et al. 2022). Undersøgelsen er med til at vise, at mange børn kan føle et stort forventningspres i forhold til at lykkes fagligt i skolen.

KLASSISK OG NY UDSATHED

Undersøgelser peger på, at der er store forskelle i den trivsel, som unge oplever. En måde at tale om det på kan være at skelne imellem klassiske og nye udsathedformer. Den klassiske udsathed handler om den ulige fordeling af sociale, kulturelle eller økonomiske ressourcer i familierne, som kan påvirke børnenes og familiernes handlemuligheder. Ud over den klassiske udsathed findes der tilmed en række strukturelle og kulturelle udviklingstendenser i samfundet, som også kan være med til at påvirke børn og unges mistrivsel (Katznelson et al. 2021). Særligt har der gennem de senere år været et stigende fokus på forklaringer, som er koblet til en øget præstationskultur i uddannelsessystemet og en udbredt perfektionskultur i ungdomslivet (Görlisch et al. 2021). For eksempel peger flere undersøgelser på, at ungdomskulturen er præget af høje forventninger til udseende og krop, som forstærkes af sociale mediers fremstilling af kropsidealer og krav om selviscenesættelse (Katznelson 2021). Disse tendenser kan være med til at påvirke børn og unges selvbillede og tro på egne evner.

BOLIGSOCIALT ARBEJDE MED AT STYRKE BØRNS SELVTILLID OG SUCCESOPLEVELSER

Superkræfter er en boligsocial indsats med frivillige voksne læsevenner, som arbejder med børns faglige og sociale trivsel i skolen. Indsatsen er igangsat i helhedsplanen Amagerplanen og har sit virke på tværs af 19 boligafdelinger på Amager samt tre konkrete skolesamarbejder på: Peder Lykke Skolen, Dyvekeskolen og Skolen på Amagerbro.

Indsatsens målgruppe

Indsatsen fokuserer på børn, som oplever faglige udfordringer i skolen, men rammer ofte børn, der også kan opleve sproglige vanskeligheder, mangler støtte i hjemmet eller står uden for fællesskaberne. Manal Dbouk, som er boligsocial medarbejder i Amagerplanen og projektleder på Superkræfter, fortæller følgende om de elever, der bliver en del af indsatsen:

“ Det er i højere grad de børn, der ikke er så udfordrede i forhold til diagnoser, men børn, der ikke trives i skolen, eller som har nogle faglige udfordringer. Man kan tænke Superkræfter som en indsats, der både retter sig mod de børn, der er fagligt udfordrede, men det kan også være en elev, der bare ikke har det særlig godt i skolen.”

ET FRIRUM, SOM HANDLER OM MERE END BARE LEKTIER

Hver skole har en gruppe af voksne frivillige læsevenner, der enten er rekrutteret gennem den boligsociale helhedsplan eller igennem Ældre Sagen. Læseven og elev mødes én gang om ugen for enten at træne læsning eller matematik. Det er op til den enkelte frivillige læseven at tilrettelægge timen, men det sker typisk sammen med eleven. Mødet foregår i skoletiden, hvor der bliver skabt et frirum væk fra klassen og de krav og forventninger, der er til præstation og lektier.

“ Der er nogle lærere, der fortæller, at nu har deres elev været ude med den her ældre et par gange, og nu kan de bare mærke, at der er en anden ro over barnet, og barnet markerer i klassen og vil gerne svare på spørgsmål. Og det var ikke noget, der skete, inden den her elev fik den her læseven (...). Jeg tror, man skal tænke det som noget, der forbedrer trivslen. Og når trivslen er i bedring eller er god, så er der også større sandsynlighed for, at man fagligt kan rykke som barn.”

De frivillige i indsatsen skal ikke føle sig presset over, hvis eleven ikke vil læse, da det i sidste ende er skolen og lærernes opgave, at eleven bliver bedre fagligt. De frivilliges opgave er derimod at være i en

én til én-relation med eleven, som ofte kommer til at handle om mere end bare faglig læring.

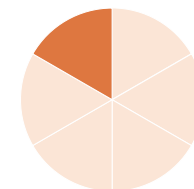
“ Mange af de frivillige oplever, at børnene måske er umotiverede eller ikke har lyst til at læse. Så finder de på noget andet. De ældre [læsevenner] er rigtig gode til at tage udgangspunkt i sig selv og det levede liv, de har, og så fortæller de om rejser, de har været på, som har været eventyrlige, og børnene byder ind med deres oplevelser fra ferier eller andet. Så de bruger ligesom den her ene time hver uge på at skabe en relation til hinanden, men også på at træne sprog og på at skabe et godt og trygt og rart rum, som giver eleverne en god oplevelse.”

SAMARBEJDE OG KOORDINERING MED SKOLEN

På hver skole sidder en koordinator, der arbejder på tværs af alle involverede parter, herunder lærere, frivillige, elever og forældre. Det er lærerens opgave at koble eleven til indsatsen, hvorefter koordinatoren laver matchet med den frivillige og giver forældrene kontakt. Indsatsen har også et forankringsperspektiv med tanke på, at skolerne selv skal kunne løfte opgaven, når de boligsociale kræfter ikke længere er til stede. Skolen tager derfor selv ansvar for at invitere de frivillige ind og skabe et fællesskab omkring dem.

En evaluering foretaget af Social Respons viser gode effekter af den boligsociale indsats. Indsatsen styrker elevernes faglighed og giver børnene mere selvtillid og succesoplevelser i forbindelse med den faglige læring (Social Respons 2023).

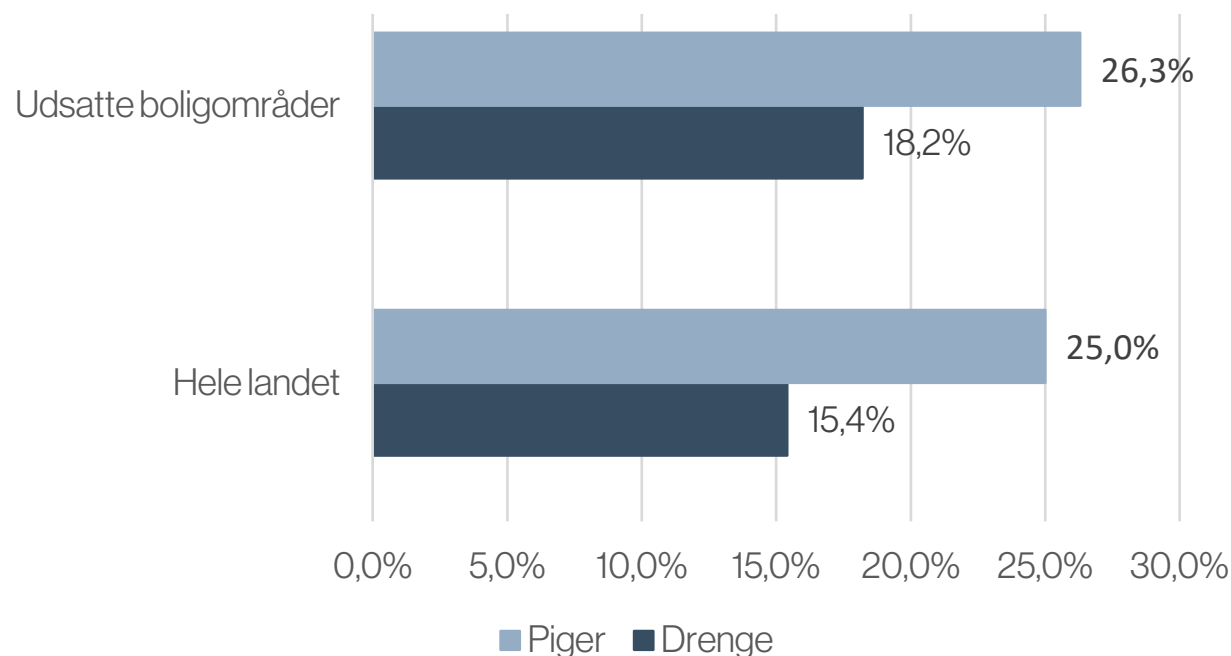
6. trivselsparameter

DE SOCIALE FÆLLESSKABER

For at måle elevernes trivsel indgår også to spørgsmål, som sætter fokus på det sociale miljø i skolen: *"Jeg kan godt lide pauserne i skolen"* og *"De fleste af eleverne i min klasse er venlige og hjælpsomme"*. Et bekymrende svar dækker henholdsvis over elever, som erklærer sig helt uenige, uenige eller hverken enige eller uenige i spørgsmålet om, hvorvidt de kan lide pauserne i skolen, og som er helt uenige eller uenige i, at eleverne i deres klasse er venlige og hjælpsomme. Tallene viser, at der er flere børn i de udsatte boligområder, som ikke kan lide skolepauserne. De største forskelle finder vi dog imellem kønnene, idet piger i langt højere grad end drenge giver udtryk for, at de ikke kan lide pauserne i skolen.

FIGUR 11.

Andel, der svarer "Uenig" eller "Helt uenig" på spørgsmålet: "Jeg kan godt lide pauserne i skolen" fordelt på køn (skoleåret 2022/2023 for elever i 4.-9. klasse)

Antal besvarelser: 267.389, heraf 12.012 for elever fra de udsatte boligområder. Svarkategorien 'Ved ikke' er medtaget som et ikke bekymrende svar.

BØRN OG VOKSNE FORMER SAMMEN DE SOCIALE FÆLLESSKABER

Børns sociale trivsel i skolen er afgørende for, om de har lyst til at komme i skole. Forholdet til kammeraterne i skolen påvirkes negativt af hyppige konflikter, drillerier, mobning og ensomhed (Lund 2021), som også de tidligere afsnit beskriver. Mistrivsel i skolen påvirkes dog i høj grad også af lærere og pædagerne i klassen. En spørgeskemaundersøgelse af mobbedynamikker og etnicitet viser for eksempel, at læreren kan være med til at forskelsbehandle børn i klassen. Elever med ikkevestlig baggrund oplever således oftere at få skylden for noget, de ikke har gjort, at deres lærere ikke tror på, at de kan blive til noget, og at deres lærere ofte taler hårdere til dem end til andre børn i klassen (Slot 2024). Derudover viser et større norsk studie, at en dårlig klasseledelse kan være med til understøtte mobning og social eksklusion, idet elever, som oplever manglende støtte fra lærerne blandt andet, øgede risikoen for skolefravær (se Lund et al. 2021).

TRIVSELSOPGAVEN KRÆVER TID OG RESSOURCER

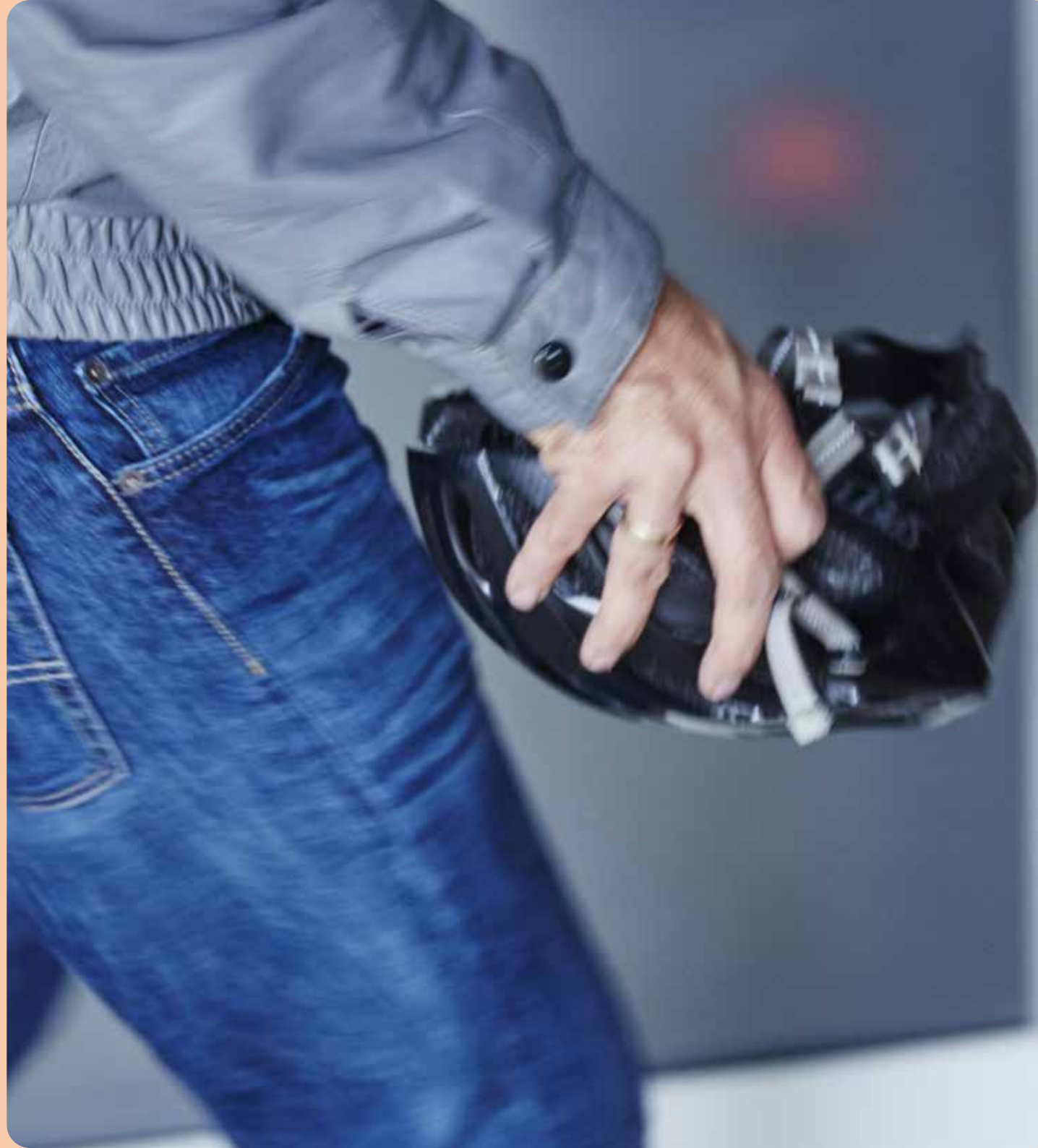
Endelig er det vigtigt at huske på, at opgaven med at håndtere mistrivsel ofte er et ressourcekrævende arbejde for de voksne omkring børnene og familierne. Dette tydeliggøres i en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Analyse & Tal med fokus på lærernes oplevede udfordringer i forhold til at hjælpe elever med bekymrende fravær og mistrivsel. 64 % af lærerne i undersøgelsen fremhæver, at der ofte ikke er tilstrækkelig tid til at tage hånd om den enkelte elevs trivsel, mens 44 % oplever, at der mangler økonomiske ressourcer på skolen til at støtte eleven tilstrækkeligt. Blandt de største udfordringer på skolen fremhæves derudover den lange ventetid på sagsbehandling hos andre aktører som PPR eller socialforvaltningen. Hele 77 % af klasselærerne i undersøgelsen oplever lange ventetider på sagsbehandling hos andre aktører for eksempel PPR, socialforvaltningen eller lignende (Analyse & Tal 2021). Derudover viser undersøgelsen, at der er en særlig udfordring i forhold til at afsætte tid til at inddrage forældrene og etablere et godt skole-hjem-samarbejde. 52 % af klasselærerne oplever således, at de mangler tid til at støtte forældre til elever, der udviser tegn på eller har bekymrende fravær (ibid. 2021).

BOLIGSOCIALT ARBEJDE MED BROBYGNING TIL FÆLLESSKABERNE UDEN FOR SKOLEN

Det boligsociale arbejde med skoletrivsel handler om mere end den enkelte elevs deltagelse i skolens undervisning og kommunikationen mellem skole og hjem. I flere helhedsplaner varetager den boligsociale medarbejder, der arbejder på at mindske mistrivsel og fravær, også en opgave som brobygger til lokale aktiviteter, tilbud og foreninger (se Egaa et al. 2024). Dette er vigtigt, da de sociale fællesskaber ikke kun formes i skoletiden, men i høj grad knytter an til børnenes sociale liv uden for skolen.

I Center for Boligsocial Udviklings rapport "Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber" kan du læse mere om, hvordan boligsociale aktører kan arbejde med at bygge bro til foreningslivet blandt andet ved at koble familier til lokale netværk og foreninger, ved at skabe overblik over fritidstilbud og sikre det rigtige match imellem børnene og foreningerne. Du kan også læse, hvordan dette arbejde kan foregå i samarbejde med skolerne. Det kan både være ved at få fat i børnene i skoletiden og arbejde med at tilgængeliggøre foreningslivet ved for eksempel at placere idrætsstilbud i forlængelse af skoledagen og i de haller, som ikke bliver brugt efter skoletid (Lund et al. 2024).

HVAD HAR VI GJORT?

REGISTERANALYSER

Rapporten er bygget op omkring en kortlægning af skoletrivslen i de udsatte boligområder med udgangspunkt i registerdata fra de nationale trivselsmålinger. De nationale trivselsmålinger er en årlig national spørgeskemaundersøgelse, som udsendes til alle folkeskoleelever med det formål at undersøge, hvordan eleverne selv oplever trivslen og dele af undervisningsmiljøet i skolen. Lidt under 300.000 elever deltager årligt i undersøgelsen. Analyserne er bygget op omkring besvarelser fra udvalgte spørgsmål fra de nationale trivselsmålinger, som kan samles til en indikator for lav skoletrivsel.

TRIVSELSPERSPEKTIVER

I rapporten præsenteres sideløbende en række perspektiver, som sætter fokus på mistrivsel i skolen igennem litteratur og tidligere undersøgelser. Trivselsperspektiverne er udvalgt, så de beskriver forskellige udfordringer, herunder skoletilfredshed, tidlige tegn på mistrivsel, mobning, ensomhed, tro på egne evner og de sociale fællesskaber i skolen. Perspektiverne, som præsenteres i denne rapport, er ikke udtømmende, men udgør perspektiver i en omfattende litteratur. Vi har udvalgt litteratur, som kan anskueliggøre en del af den kompleksitet, som ligger i selve trivselsbegrebet og i arbejdet med trivselsudfordringer i skolen.

BOLIGSOCIALE EKSEMPLER

I rapporten indgår enkelte eksempler fra det boligsociale arbejde, som arbejder aktivt med skoletrivsel i og omkring de udsatte boligområder. De boligsociale indsatser er udvalgt på baggrund af en søgning i Landsbyggefondens driftsstøttesystem og er udvalgt ud fra, om de har en dokumenteret effekt, og ud fra, at de dækker forskellige dele af arbejdet med skoletrivsel. Eksemplerne trækker på både evalueringer, interviews med boligsociale medarbejdere og Center for Boligsocial Udviklings tidligere erfaringsopsamlinger og rapporter.

HVORDAN ER DATA DANNET?

Alle tabeller er baseret på baggrund af egne beregninger i Danmarks Statistiks Forskningservice. I Forskningservice er der benyttet følgende datasæt:

- ◇ Befolkningen i Danmark 1. januar (BEF)
- ◇ Adresseregister (BEFADR)
- ◇ Det komprimerede elevregister (KOTRE)
- ◇ Familieindkomster (FAIK)
- ◇ Lavindkomst – (INDFORD)

Disse datasæt kombineres med data fra De nationale trivselsmålinger fra Styrelsen for IT og Læring og Landsbyggefondens adressegrundlag for almene boliger i Danmark 1. januar 2023. Landsbyggefondens adressegrundlag giver os mulighed for at udskille de almene boliger, og dermed kun vi opdele vores resultater på hele landet, på hele den almene boligsektor og på områder med en boligsocial helhedsplan. Områderne med en boligsocial helhedsplan er en delmængde af den almene boligsektor. Alle elever i grundskolen fordeles på skoleår og kombineres med fraværsoplysninger for det pågældende skoleår. I tabuleringerne medtages kun elever, der findes i befolkningen 1. januar medio skoleåret.

Bemærk, at der ikke foretages trivselsmålinger for elever på fri- og privatskoler. Derudover har Covid-19 også haft betydning for gennemførelsen af trivselsmålingerne. I 2019 blev målingen udsat indtil medio maj, og i 2021 blev målingen forlænget grundet Covid-19, således at så mange elever som muligt havde mulighed for at besvare skemaet.

Bemærk, at vi i rapporten anvender betegnelsen: lavindkomstfamilier. Lavindkomst dækker her over en ækvivaleret disponibel indkomst, som er lavere end 60 % af medianindkomsten.

LITTERATUR

Analyse & Tal (2021). Håndtering af bekymrende fravær i skolen. Analyse & Tal.

Berger et al. (2023). *Ensomhed blandt unge – En kvalitativ undersøgelse af unges oplevelser af ensomhed.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Broström, S. (2016). Overgang fra dagtilbud til skole – pædagoger og lærere i samarbejde. *Vera*, 75 (juni), 10-15.

Børne- og Undervisningsministeriet – Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet (2023). *Indikatorer for lav elevtrivsel – Udvikling af indikatorer for lav elevtrivsel samt opgørelse af lav elevtrivsel i folkeskolen, på de gymnasiale uddannelser og på erhvervsuddannelserne.* Børne- og Undervisningsministeriet.

Børns Vilkår (2021). *Skolens tomme stole – hvad kan skolen gøre?* Børns Vilkår.

Børns Vilkår (2019). *At stå udenfor – hvordan styrker vi positive fællesskaber blandt børn og unge?* Børns Vilkår og Trygfonden.

Børns Vilkår (2023). *Svigt af børn i Danmark.* Børns Vilkår og Trygfonden.

Christensen et al., (2022). *Chanceulighed i udsatte boligområder – En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Christensen & Christensen (2024). *HippHopp-indsatsen i Slagelse – Evaluering af en forældrekompetencegivende indsats til førskolebørn.* VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Görlich et al. (2019). *Ny udsathed i ungdomslivet.* København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, Mygind & Grønvald (2024). *Skolefravær i udsatte boligområder – Det boligsociale bidrag til fraværssamarbejdet mellem skole, forældre og børn.* Center for Boligsocial Udvikling.

Katznelson et al. (2021). *Ny udsathed: nuancer i forståelser af psykisk mistrivsel.* Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning, 2(2), 83-103.

Lausten, Iversen & Andreasen (2023). *Trivsel blandt børn og unge i udsatte positioner 2023.* VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Lund (2021). *Fra fravær til fællesskab – Hvad kan skolen gøre?* Aarhus Universitetsforlag.

Lund, Broberg & Grønvald (2023). *Flere børn fra udsatte boligområder i foreningslivet – Et katalog om inkluderende fritidsfællesskaber.* CFBU – Center for Boligsocial Udvikling.

Hansen & Nielsen (2020). *Forståelser af mobning og ensomhed i grundskolen – En undersøgelse i befolkningen og blandt lærere og skolepædagoger.* Udgivet af rabøl research 2020.

Kristensen & Krassel (2020). *Panelanalyse af bekymrende skolefravær.* VIVE – Viden til Velfærd Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Madsen et al. (2022). *Skolebørnsundersøgelsen – Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7. og 9. klasse i Danmark.* Syddansk Universitet.

Ottosen et al. (2022). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2022.* VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Schürer & Møller (2023). *Inddragelsen af børneperspektivet i evaluering af skoleparathed.* Ceptra-Striben, 32(4), 4-18.

Social Respons (2023). *Læsevenner til børn i indskolingen – evaluering af projekt Superkræfter for Amagerplanen.* Social Respons.

Slot et al. (2024). *Etnicitet og mobbedynamikker – Skolebørns oplevelser.* Institut for Menneskerettigheder og Børns Vilkår.

Smith (2016). *Bullying: Definition, types, causes, consequences and intervention.* Social and Personality Psychology Compass. 10: 519-532.

Stanek & Vendelbo (2019). *Børneparat skole & Skoleparate børn? Fokus på overgangspædagogik.* BUBL og Syddansk Universitet.

Stanek (2023). *Børnefællesskaber og fællesskabernes betydning.* Nordiske Udkast, 40(1). <https://doi.org/10.7146/nu.v40i1.136676>

Søndergaard, Thomsen & Witt (2021). *Socialt og etnisk opdelt skoler - om skoler for børn fra udsatte boligområder.* Institut for menneskerettigheder.